

**Додатковий план психолого – педагогічного супроводу процесу
адаптації учнів 5-х класів**

Психолог у своїй діяльності керується Конституцією України, декларацією прав людини, Конвенцією про права дитини, Законом України "Про освіту", чинним законодавством України та положенням про психологічну службу системи освіти України.

Основним завданням діяльності психолога є психологічний супровід діяльності навчального закладу. Основною метою психологічного супроводу освітнього процесу в школі вважається підтримка комфортного освітнього середовища, яке сприяє найбільш повному розвитку інтелектуального, особистісного і творчого потенціалу суб'єктів освітнього процесу. Одним з напрямків роботи є визначення рівня адаптації учнів 5-их класів та їх супровід.

У процесі навчання у школі дитина проходить через ті чи інші кризові етапи, кожний із яких має свою специфіку, свої проблеми, що потребують особливої уваги педагогів, батьків та психологічної служби навчального закладу.

Існує таке пояснення поняття адаптації: адаптація – це процес звикання дитини до нових шкільних умов. Від благополучного протікання цього періоду залежить все подальше шкільне життя дитини – її мотивація до навчання, її здоров'я, комфорт, її ставлення до інших. У 5-му класі діти переходять до нової системи навчання: «класний керівник – учителі-предметники». Адаптація дитини до навчання у середній ланці школи відбувається не одразу. Це досить довгий процес, пов'язаний зі значними проблемами як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Контроль за адаптацією п'ятикласників проходить завдяки

відвідуванню уроків, спостереженню за дітьми під час перерв, спілкування з вчителями та класними керівниками, психодіагностичного обстеження.

Для того, щоб створити якомога комфортніші умови для навчання п'ятикласників у своїй роботі педагоги та практичний психолог користуються такою моделлю системи роботи, де намагаються якщо не подолати, то істотно пом'якшити психологічні наслідки даної проблеми, сприяти психолого – педагогічному супроводу процесу адаптації учнів 5-го класу. Нашою спільною метою є формування у дітей адекватної самооцінки, позитивної шкільної мотивації, зниження рівня тривожності, підвищення рівня психологічної компетентності батьків учнів 5-х класів, учителів - предметників та згуртування колективу.

Звичайно ж, є діти, які легко й вільно вливаються в шкільну систему вимог, норм і соціальних відносин, а є діти, які відчують потребу в допомозі вчителів, батьків, практичного психолога. Такі діти мають труднощі в спілкуванні, стають неуважними, безвідповідальними, відчують тривогу.

На етапі переходу дітей з початкової школи в основну перед практичним психологом постає вирішення таких завдань:

- створення умов для успішної адаптації;
- підвищення рівня психологічної готовності учнів до навчання, спілкування, пізнавального розвитку;
- урахування вікових особливостей дітей при вивченні навчальних предметів.

Існують ознаки, за якими можна визначити успішність адаптації:

- задоволеність дитини процесом навчання;
- легкість і успішність засвоєння програмного матеріалу ;
- достатня самостійність при виконанні навчальних завдань;
- задоволеність дитини міжособистісними відносинами з дорослими і однокласниками;
- самостійне виконання завдань;

- звернення за допомогою до дорослого лише після спроб виконати це завдання самостійно .

Для того, щоб адаптаційний період пройшов успішно, практичним психологом було розроблено план адаптації школярів до процесу навчання в 5-х класах.

Мета: створити педагогічні й соціально-психологічні умови для успішного навчання, функціонування й розвитку в новій системі шкільних відносин учнів 5-х класів.

Завдання: формувати вміння орієнтуватися в новому інформаційному полі, допомогти в засвоєнні нового навчального простору, організувати психолого-педагогічний супровід учнів в період адаптації. Відповідно до розробленого плану проводяться заходи з учнями, батьками, педагогами.

Види робіт з учнями

1. Діагностика учнів (відповідно плану роботи практичного психолога та плану школи).
2. Відвідування уроків.
3. Розвивальні заняття та профілактичні бесіди (за запитом).

Види робіт із учителями

1. Семінари та виступи на педрадах із проблем адаптаційного періоду (за запитом).
2. Індивідуальне й групове консультування вчителів (за запитом).
3. Аналіз психодіагностичних досліджень серед учнів 5-х класів.

Види робіт з батьками

1. Виступ на батьківських зборах (за запитом)
2. Індивідуальне й групове консультування батьків (за запитом).

Які ж першочергові проблеми цього періоду?

1. Одна з основних проблем - досягти того, щоб для дітей була створена комфортна атмосфера на уроці, щоб діти не боялися ходити на урок.

2. Використовувати таку педагогічну технологію, як створення ситуації успіху на уроці. Необхідно дати можливість дітям проявити себе якомога найкраще.

3. Завжди дотримуватися єдиних педагогічних вимог.

4. Психологічна підтримка учнів, тобто комплекс заходів як з класним колективом в цілому, так і індивідуальна робота за показаннями діагностики. У школі психологічна служба: (практичний психолог, соціальний педагог) здійснюють психологічну підтримку учнів. Потім фахівцем психологічної служби, на підставі проведених досліджень учнів, складається план корекційних заходів щодо усунення виявлених недоліків.

У зв'язку з вище зазначеними проблемами забезпечення успішної адаптації учнів до нового життя можна виділити основні види роботи психолога:

1. Діагностична робота;
2. Просвітницька робота з учителями та батьками;
3. Профілактична робота;
4. Розвивальна робота;
5. Аналітична робота.

Кожен із цих видів роботи має велике комплексне значення для процесу адаптації.

Діагностична робота

На етапі адаптації діагностика спрямована на вивчення ступеня й особливостей пристосування до середньої школи. Вона проводиться на початку навчального року (вересень-листопад) — *перший діагностичний мінімум*, та наприкінці року (травень) — *другий діагностичний мінімум*. Також можлива *діагностична робота (за запитом) класного керівника, адміністрації, вчителів-предметників та батьків на протязі року*.

При вивченні учнів 5-го класу враховують параметри, які складають психолого-педагогічний статус школяра. Ці параметри безпосередньо впливають на адаптацію учня. Чим вищі показники за цими параметрами, тим швидше проходить процес адаптації.

Для проведення діагностичної роботи практичні психологи у своїй роботі використовують низку методик.

Просвітницька робота з учителями та батьками

Робота з учителями найчастіше проводиться у вигляді теоретичних семінарів або виступів на педраді, де розглядаються вікові особливості дітей даного віку, які зменшують ризик виникнення конфлікту між учителем та учнем.

Робота з батьками — важливий і клопіткий процес. Спілкування відбувається більшою мірою на батьківських зборах та під час індивідуальних консультацій.

Профілактична робота

Цей вид роботи — *профілактичний*, він відіграє провідну роль в адаптації учнів до основної школи. *Психологічна профілактика* — це система заходів, спрямованих на охорону здоров'я, створення психологічних умов, сприятливих для розвитку.

Психологічна профілактика починається тоді, коли ще немає особливих труднощів у поведінці дитини. У цьому і є важливість саме цього виду роботи психолога під час адаптації учнів до навчання в основній школі. Під час профілактики практичний психолог консультує вчителів і батьків, може надавати поради (за запитом), які допоможуть надалі уникати конфліктних ситуацій і поточних проблем

Розвивальна робота

Розвивальна робота — це такий вид психологічної допомоги, який передбачає більш активний цілеспрямований вплив на особистісний, поведінковий та інтелектуальний розвиток дитини.

Цей вид роботи потребує ретельнішої підготовки і, як правило, більше часу.

Розвивальну роботу психолог проводить із тими учнями, у яких під час діагностичної роботи були виявлені певні труднощі. Таку роботу можна проводити як *в групах* так і *індивідуально*.

Рекомендації вчителям – предметникам у роботі з п'ятикласниками:

1. Враховуйте труднощі адаптаційного періоду, вікові особливості п'ятикласників при виборі термінології, доборі методичних прийомів.

2. Не перевантажуйте учнів надмірними за обсягом домашніми завданнями, дозуйте їх з урахуванням рівня підготовки учня, гігієнічних вимог віку.
3. Стежте за темпом уроку — високий темп заважає багатьом дітям засвоювати матеріал.
4. Налагоджуйте емоційний контакт з класом.
5. На засіданнях методичних об'єднань, класних та шкільних нарадах відпрацюйте єдині вимоги до учнів.
6. Продовжуйте розвиток та формування ключових компетентностей дітей.
7. Налагоджуйте емоційний контакт з батьками школярів.
8. Ніколи не використовуйте оцінку як засіб покарання учня. Оцінка досягнень повинна орієнтуватися на успіх, сприяти мотивації навчання, а не її зниженню.
9. Фіксуйте позитивну динаміку в розвитку кожного.
10. Розвивайте навички самоконтролю, вміння оцінювати свою роботу й роботу класу. Не бійтеся визнавати свої помилки. Постійно аналізуйте «плюси» і «мінуси» у своїй роботі.
11. Використовуйте різні методики в групах, парах, індивідуально.
12. Не утворюйте психотравмуючих ситуацій при виставленні оцінок за підсумкові роботи. Виставляйте оцінки не формально, а з урахуванням особистісних досягнень кожного учня.

ПОРАДИ КЛАСНОМУ КЕРІВНИКУ

5-го класу щодо успішної адаптації учнів:

- проявляти доброзичливе ставлення, підтримку;
- реалізовувати демократичний стиль керівництва;
- не висувати на початку року великих вимог до дітей, пам'ятати різницю між п'ятикласниками та іншими учнями середньої школи;
- намагатись, щоб заняття викликали в учня позитивні переживання, позитивне емоційне ставлення до навчального предмету;
- орієнтувати дітей на вироблення об'єктивних критеріїв успішності і неуспішності, прагнення перевірити свої можливості і знаходити (за допомогою дорослих) шляхи подальшого їх розвитку і вдосконалення;

- допомогти учням із низьким соціальним статусом в класному колективі відчувати себе потрібними і бажаними в класі;
- варто проводити відповідні класні години для покращення неформальних відносин між дітьми з використанням активних форм роботи;
- залучати учнів до позакласної роботи, групових заходів, щоб діти більше спілкувалися;
- на позакласних заходах давати можливість проявити себе з кращої сторони;
- звертати увагу однокласників на успіхи цих дітей у тому, що в них виходить.

№	Зміст роботи	Термін	З ким проводиться
1.	Методика «Визначення особистісної адаптованості школярів»(А. В. Фурман)	вересень-жовтень	5-ті класи
2.	Методика «Незакінчених речень» (розроблена Л. Пономаренко).	жовтень	5-ті класи
3.	Тест агресивності (опитувальник Л. Г. Почебут).	жовтень-листопад	5-ті класи
4.	Діагностика вад особистісного розвитку (ДВОР) (автор З. Карпенко).	листопад - грудень	5-ті класи
5.	Профілактичні бесіди(за запитом)	Протягом року	5-ті класи

Практичний психолог школи

Олена СКОРОБРЕХА